

Стымуляванне бізнэсу: не толькі праз стаўкі падаткаў, а таксама праз зніжэнне адміністрацыйных выдаткаў

Рэкамендацыі па аценцы і спрашчэнню адміністрацыйнай нагрузкі падатковай сістэмы Рэспублікі Беларусь праз выкарыстанне Мадэлі стандартных выдаткаў

М. Карлюк, Д. Ярашэвіч

Дадзенае даследаванне прысвечана пытанням спрашчэння адміністрацыйнай нагрузкі падатковай сістэмы Рэспублікі Беларусь праз Мадэль стандартных выдаткаў. Прапаноўваецца кароткае апісанне Мадэлі стандартных выдаткаў і вылучаюцца яе асноўныя перавагі для Рэспублікі Беларусь. Асноўны моцны бок прапанаванай метадалогіі - высокая ступень дэталізаванасці вымярэння адміністрацыйных выдаткаў.

Сярод іншых перавагаў, вызначэнне **найбольш цяжкага для выканання** падатковага заканадаўства; вызначэнне эканамічнай дзейнасці дзе спрашчэнне заканадаўства будзе **мець найбольшы эффект**; **эфектыўная класіфікацыя** падатковага заканадаўства; сімуляцыя зменаў рэгулявання і **выяўлення адпаведных наступстваў**; **спрыянне павелічэнню інфарматызацыі**; вызначэнне **дзяржаўных органаў адказных за найбольш цяжкае рэгуляванне**; вызначэнне **агульных коштаў адміністрацыйнай нагрузкі**.

Уводзіны

Сучаснае эканамічнае развіццё істотна залежыць ад якасці рэгулявання, бо яно ўплывае на дзейнасць прадпрыемстваў, грамадзянаў і дзяржаўных органаў. Часта рэгуляванне можа накладаць істотны цяжар на эканоміку праз ускладанне на суб'ектаў эканамічнай дзейнасці затратных інфармацыйных абавязкаў.

Адной з найбольш праблемных сфераў рэгулявання ў Рэспубліцы Беларусь з'яўляецца **падатковая сістэма**. Для эфектыўнага спрашчэння падатковай сістэмы неабходна ўніфікаваная метадалогія для вызначэння адміністрацыйных выдаткаў наяўнага і будучага рэгулявання. Досвед многіх краінаў, у першую чаргу Даніі, Галандыі і Вялікабрытаніі, паказвае мажлівасць эфектыўнага сістэматычнага **вызначэння асобных адміністрацыйных выдаткаў і іх наступнага змяншэння**. Інструментам для гэтых мэтаў з'яўляецца адмыслова распрацаваная **Мадэль стандартных выдаткаў**.

1. Падатковая сістэма Беларусі

Паводле міжнародных ацэнак падатковых сістэм свету, Беларусь значна палепшыла свае пазіцыі ў сусветным рэйтынгу. Нягледзячы на тое, што **Paying Taxes 2013** пазначае адсутнасць спрашчэння працэсу ажыццяўлення дзейнасці па забеспячэнні адпаведнасці падатковаму заканадаўству, Беларусь цяпер займае 129 месца ў параўнанні з 156 месцам у 2012 і 183 месцам у 2011. Такое паляпшэнне сведчыць пра крокі ў правільным накірунку, аднак гэтага яшчэ недастаткова.

У Рэспубліцы Беларусь завершана кадыфікацыя падатковага заканадаўства. З 2010 года ўведзены ў дзеянне асноўны падатковы закон - Асаблівая частка Падатковага кодэкса Рэспублікі Беларусь, Агульная частка кодэкса была ўведзена ў дзеянне з 2004 года. Тыповая арганізацыя-плацельшчык у рамках звычайнай гаспадарчай дзейнасці на сённяшні дзень выплачвае падатак на дададзеную вартасць, падатак на прыбытак, падатак на нерухомасць, зямельны і экалагічны падаткі ў якасці асноўных. Прыбыткі фізічных асобаў абкладаюцца падаходным падаткам.

Варта адзначыць, што стаўкі падаткаў у Рэспубліцы Беларусь за апошні час панізіліся. Аднак інфармацыя па стаўках і колькасці падаткаў не сведчыць пра адсутнасць істотнай адміністрацыйнай нагрукі, якая, як паказвае міжнародная практыка, можа быць істотнай перашкодай на шляху эканамічнага развіцця. Паколькі ў Беларусі ніколі не праводзіўся грунтоўны аналіз падатковага заканадаўства на прадмет выяўлення ступені адміністрацыйных выдаткаў, менавіта **Мадэль стандартных выдаткаў** дазволіць гэта ажыццявіць.

2. Адміністрацыйная нагрузка і яе разлік

Рэгуляванне мае шматлікія наступствы для вядзення эканамічнай дзейнасці. Акрамя прамых фінансавых выдаткаў існуюць **выдаткі на выкананне патрабаванняў заканадаўства**. Сярод іх асобнае месца займае **адміністрацыйная нагрузка** - частка адміністрацыйных выдаткаў, якія суб'екты эканамічнай дзейнасці нясуць выключна дзеля выканання патрабаванняў заканадаўства. Прыкладамі могуць служыць вядзенне дакументацыя для падатковых мэтаў, штогадовая справаздача пра працоўныя ўмовы на прадпрыемстве і падобнае.

Мадэль стандартных выдаткаў (**Standard Cost Model - SCM**) - гэта вядучая методыка ацэнкі адміністрацыйнай нагрукі, якая выкарыстоўваецца ў многіх развітых краінах. Для гэтых мэтаў створана супольнасць дзяржаў, якія выкарыстоўваюць дадзеную методыку. Сярод іх ёсць і партнёр Рэспублікі Беларусь па Мытным саюзе і АЭП - Рэспубліка Казахстан. У рамках супольнасці ажыццяўляецца абмен досведам, ведаў і лепшымі практыкамі па прымяненні SCM.

SCM разбівае рэгуляванне на шэраг кампанентаў, якія вымяраюцца паасобку і разлічваюцца па адмысловай формуле. SCM можа прымяняцца як у дачыненні да **дзеянага заканадаўства для вызначэння наяўнай нагрукі на бізнэс**, так і падчас яго **распрацоўкі для вызначэння патэнцыйных наступстваў**. Важна, што SCM не канцэнтруецца на мэтах і задачах таго ці іншага рэгулявання, яго рэальнай неабходнасці, але толькі на адміністрацыйных дзеяннях, якія ўзнікаюць у сувязі з выкананнем патрабаванняў такога рэгулявання. Гэта дазваляе ажыццявіць найбольш аб'ектыўную ацэнку.

Аналіз паводле SCM падзяляецца на 3 асноўныя стадыі: **падрыхтоўчы аналіз, збор інфармацыі пра час і выдаткі, падлік і падача дадзеных і справаздачаў**. Кожная з іх складаецца з некалькіх паслядоўных крокаў. У спрошчанай форме гэта выглядае наступным чынам. Заканадаўчыя акты разбіваюцца на інфармацыйныя абавязкі - патрабаванні заканадаўства па забеспячэнні дзяржаўных органаў і трэціх асобаў пэўнай інфармацыяй і дадзенымі (напр., атрыманне дазволу органаў улады на вядзенне дзейнасці). Такія абавязкі, у сваю чаргу, разбіваюцца на патрабаваныя дадзеныя (напр., найменне і рэгістрацыйны нумар арганізацыі). Далей выяўляецца адміністрацыйная дзейнасць, якую эканамічныя суб'екты павінны ажыццявіць для забеспячэння патрабаваных дадзеных. SCM вызначае кошт кожнага з дзеянняў. Пасля правядзення класіфікацыі, ажыццяўляецца апытанне і экспертная ацэнка. Нарэшце, атрыманая інфармацыя разлічваецца па формуле SCM і вынік экстрапалюецца на нацыянальны ўзровень.

Высновы

Мадэль стандартных выдаткаў дапаможа гэта зрабіць найбольш паспяхова і замацаваць дасягнуты вынік. Рэспубліка Беларусь павінна ўзмацніць намаганні па спрашчэнні падатковай сістэмы.

Асноўны моцны бок прапанаванай метадалогіі - **высокая ступень дэталізаванасці вымярэння адміністрацыйных выдаткаў**. У Беларусі ніколі не праводзіўся грунтоўны аналіз падатковага заканадаўства на прадмет выяўлення ступені **адміністрацыйных выдаткаў**. SCM дазволіць эфектыўна ажыццявіць такі аналіз і мае шматлікія перавагі як для прыватнага, так і для дзяржаўнага сектара. Сярод іншага, SCM дазволіць ажыццявіць наступнае:

- Разлічыць у грашовым эквіваленце **ступень нагрузкі на эканоміку**, якая вынікае з адміністрацыйных выдаткаў у падатковай сферы;
- Вызначыць адмысловыя часткі падатковага заканадаўства, якія з'яўляюцца **найбольш цяжкімі для выканання**;
- Вызначыць частак працэсу эканамічнай дзейнасці, дзе ўзнікаюць адміністрацыйныя выдаткі і дзе спрашчэнне заканадаўства будзе мець **найбольшы эффект**;
- Ажыццяўленне класіфікацыі падатковага заканадаўства пакажа на што павінна быць **накіравана спрашчэнне**;
- Сабраная інфармацыя можа выкарыстоўвацца для аналізу таго, якім чынам змены ў інфармацыйным абавязку будуць уплываць на адміністрацыйныя выдаткі;
- Выкарыстоўваць складзеную базу дадзеных для сімуляцыі зменаў рэгулявання і выяўлення наступстваў для зацікаўленых асобаў;
- Паспрыяе павелічэнню **інфарматызацыі** падатковай сістэмы;
- Вызначыць дзяржаўныя органы адказныя за **найбольш цяжкае рэгуляванне**.

BIRART з'яўдаецца даследчым праектам Школы маладых мэнэджэраў публічнага адміністравання (SYMPA). Яго мэта - прасоўванне рэформу публічнага адміністравання ў Беларусі і павышэнне яго эфектыўнасці : <http://sympa-by.eu/ru/research/center.html>